

Արարներ: ԺԶրդ. զարէն յետոյ, անոր պատեհուն և սխներուն միայն հիմերը կ'երեւնային: Իսկ Ոսնատեղոյն գմբէթաւոր մատուռը ազատ կը մնար քանդումներէն:

Գարուս գիտնական հնախօսները սոյն երկու եկեղեցիներուն աւերակաց մնացորդներուն համաձայն, շինած են անոնց նախկին յատակագծերն և պատկերացուցած զհարուստական զարդերն ու մոզայիքները: Մարդ տեսնելով կ'ապշի անոնց ճարտար կառուցուածքին և յորինուածքին վերայ: Քրիստոնեան, ի տես անոնց, կ'ըմբռնէ նոյն եկեղեցիները շինողաց կրօնական զգացումները, զազափարները ու այն ներշնչումները՝ որ անտեսանելիօրէն զե-

տեղուած էին անոնց հոգւոյն խորը, և զհարուստան էր՝ որ պիտի կարենար թոյլ տալու մեզ անոնց նկարներուն, քաղակներուն մէջէն ակնարկ մը ձգելու նոյն բարեպաշտ քրիստոնէից հոգեկան աշխարհին: Քրիստոնեայք երկրի վրայ անմահացած էին երեցող արուեստին մէջ:

Այս յօդուածին խմբագրութեան առթիւ, օգտուած եմ նաև հետեւեալ զրբին, 337—419 էջերէն.

«Jérusalem Nouvelle, Tome Second, par Les pp. Hugues Vincent et F.-M. Abel», Յաջորդիւ պիտի զրենք Զիթենեաց լիբան հայկական վանքերու և ստացութիւններու մասին:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՊՍ. ԱՂԱԽՆՈՒՆԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ԵՐԳԸ

Կեանքին երգը չէ բանաստեղծին երգը: Որովհետև ճշմարտութիւնը որ կ'ընդգծէ այնքան սեղմօրէն քերթողական ըզգացումը, չի հպատակիր այն օրէնքներուն, որոնցմով կեանքը, ոչ իբրեւ խորհուրդ այլ իբրեւ իրականութիւն, իր այլազան և բութաւոր անկիւնները կը բռնէ լոյսին զէմ: Բանաստեղծին երգը եթէ ոչ պիտի ըլլար այն պարզ և հոյանքի տեսիլքը որ, մեր հասարակական ժամերուն մէջ իր հնամաշ ծիրանին կ'զգենու, մեզի այնքան ծանօթ, մեզի հետ իր օրերուն պատկը հիւստող, մեր մտքին ու հոգիին հետ այնքան հաշտ և զրաշխական թաղաւորի մը պէտք: Մինչդեռ զիւթ երգը, որ կը բարձրանայ աստղերու պարտէզին մէջ, անտեսանելի ցայտաղբիւրի մը արծաթեղէն մրմունջներով, մեզի յանկարծ կը բանայ, մեր թախանձոտ և անպատում սեւեռումին, նորաբոստեղծ և անգուշակ աշխարհի մը զիւթական գուռները, և մեր հոգիին թռիչքը լուսայեղօրէն կը տանի միջոցի մը մէջէն, ուր ժամանակին սպիտակութիւնը կը բերեղանայ խոշոր ազամանցի մը նման՝ անհուն շափուղայի մէջ ընդհուլուած:

Բանաստեղծին երգը խորհուրդին կանչըն է տիեզերքին առանձնութեանը մէջ, և ասոր համար է որ քերթողը կ'ուզէ միշտ և կը հասնի պարփակել իր հոգիին թռիչքով՝ ամբողջականութիւնը և համաբերութիւնը բոլորակալ շարժումներուն և տեսիլքներուն:

Աշխարհը, ուր կայ հոգին սպիտակօրէն և լուսատարփօրէն տարադնուած, բանաստեղծին էութեան մէջ կը վերադառնէ իսկութիւնը այն վճիռ բերեղացումին, եւրկէ ցայտեց անհուն ճառագայթը, հոգին՝ տալլին արշալոյսով՝ երկիրներու զարաւոր քառսին մէջ: Եւ արդէն բանաստեղծին գոյութիւնը ապացոյցը չէ՞ այն խորունկ և անպատում ներզաշնակութեան, որ կայ իբրեւուն և էակներուն միջև: Քերթողը կըրկներեւոյթով չի բաւականանար. թո՛ղ այնպէս կարծեն մինչև իսկ անոնք, որ քննադատօրէն կը փորձեն սրել Գնարին արուեստը: Շատ խորունկ ու սեղմ է անոր շողկապումը միջոցին ու ժամանակին հետ, անոր նոյնացումը գիծերուն և իրենց շարժումներուն հետ, անոր ծոյլ սեւեռումը զէպի հաւատարիմ հրեշտակը, որ իր հոգին է, և որուն ձայնին մէջ կ'օրօրուն ամբողջ երգերը՝ զեւ շցայտած ներշնչումին խորհրդահոտ աղբիւրէն: Գուցէ զիտեն աւաղները ծովին թէ քանի՜ անթուելի հոգար անգամ միւննոյն ալքը իրենց ոսկի մարմինը փայփայեց . . . :

Տառագողը կը հարցաքննէ իր հոգին, որ լուս մնալով կը զիմէ օտար հոգիներու, որոնք իրեն պիտի չտան երբեք ճշմարիտ պատասխանը:

Բանաստեղծը կը հարցաքննէ իր հոգին, որուն առած բերաւոր պատասխաններուն մէջն է, անհունօրէն բարախուն սիրտի մը պէս, հրաշքին խորհրդաւոր բառը . . . :

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱՍԻ